

deSingel

Internationale Kunstcampus

BLAUWE ZAAL

GROTE PODIA

DEFILHARMONIE
olv. **EDO DE WAART**
ZA 18 MEI 2013

2012-2013 DEFILHARMONIE

DEFILHARMONIE
OLV. EDO DE WAART
ZA 13 OKT 2012

DEFILHARMONIE
OLV. PHILIPPE HERREWEGHE
ZO 13 JAN 2013

DEFILHARMONIE
OLV. CHRISTIAN LINDBERG
ZA 9 MRT 2013

**DEFILHARMONIE
OLV. EDO DE WAART
ZA 18 MEI 2013**

inleiding **Jan Vandenhouwe / 19.15 uur / muziekstudio**

begin **20 uur**
pauze omstreeks **20.45 uur**
einde omstreeks **22 uur**

teksten programmaboekje **Jan Vandenhouwe**
coördinatie programmaboekje **deSingel**

DEFILHARMONIE

EDO DE WAART muzikale leiding

RALPH VAN RAAT piano

STUDIO CHAMPDACTION electronics en geluidstechniek Jonathan Harvey, Bird Concerto **ROEL DAS** electronics **KATRIEN GAELENS** assistent electronics **PATRICK VAN NECK** geluidstechniek

JONATHAN HARVEY (1939-2012)

Bird concerto with pianosong (2001) (Belgische creatie) 30'

OLIVIER MESSIAEN (1908-1992)

Un sourire (1991) 11'

PAUZE

Richard Wagner (1813-1883)

Parsifal, an orchestral quest 55'
(symfonische compilatie door Henk De Vlieger, 1993)

1. Vorspiel. Sehr langsam
2. Parsifal. Mäßig belebt – Schnell – Immer langsamer
3. Die Gralsritter 1 – Langsam und feierlich
4. Die Blumenmädchen. Lebhaft – Ruhiger – Wieder lebhaft – Leicht bewegt – Nicht eilen! – Sehr lang
5. Karfreitagszauber. Feierlich bewegt – Nicht schleppen – Sehr langsam – Sehr ruhig . ohne Dehnun
6. Die Gralsritter 2 – Immer feierlich das Zeitmaß zurückhaltend
7. Nachspiel. Breit – Sehr langsam und feierlich

gelieve uw GSM uit te schakelen

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via www.desingel.be
Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze.

Op www.desingel.be kan u uw visie, opinie, commentaar, appreciatie, ... betreffende het programma van deSingel met andere toeschouwers delen. Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze. Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans om tickets te winnen.

Bij elk concert worden cd's te koop aangeboden door 't KLAverVIER, Kasteeldreef 6, Schilde, 03 384 29 70 > www.tklavervier.be

Grand café deSingel

open alle dagen 9 > 24 uur
informatie en reserveren +32 (0)3 237 71 00
www.grandcafedesingel.be
drankjes / hapjes / snacks / uitgebreid tafelen

WANNEER DE TIJD TOT RUIMTE WORDT

Vlak voor de beroemde 'Verwandlungsmusik', waarmee **Richard Wagner** in het eerste bedrijf van 'Parsifal' met open gordijn de overgang van het woud naar de graalstempel laat horen én zien, zingt Gurnemanz: "Du siehst mein Sohn, zum Raum wird hier die Zeit". Deze enigmatische woorden gaven aanleiding tot tal van interpretaties. Wat zou de oude graal-ridder kunnen bedoelen wanneer hij tot Parsifal zegt dat de tijd hier tot ruimte wordt? Bij de graal lijken de realistische wetten van tijd en ruimte in ieder geval niet meer te gelden. Hier lijken we ons in een mystieke wereld te bevinden voorbij de empirische categorieën. In 'Die Welt als Wille und Vorstellung' van de Duitse filosoof Arthur Schopenhauer had Wagner de idee gelezen dat de kunst een 'moment van grensoverschrijding' kon zijn. De muziek, het grensfenomeen bij uitstek, staat voor Schopenhauer 'helemaal los van de verschijnende wereld, ze ontkent haar gewoonweg en zou in zekere zin, ook al zou de wereld er helemaal niet zijn, toch kunnen bestaan'. Muziek geeft het 'hart van de dingen' prijs, in haar is 'het diepste innerlijk van ons wezen ter sprake gebracht'. De muziek biedt ons de mogelijkheid de wereld zo te zien alsof men haar reeds verlaten heeft. Op tal van momenten lijkt de muziek van 'Parsifal' te zweven. In de avondmaalmusiek waarmee het Vorspiel begint of in het extatische slot van de opera is het alsof de tijd stil staat.

De begrippen 'tijd' en 'ruimte' spelen een centrale rol in het drama en in de muziek van de opera, waarin de sage over de 'reine dwaas' Parsifal verteld wordt, die 'door medelijden wetend' de zieltogende graalgemeenschap moet verlossen. Wagners 'Bühnenweihfestspiel' duurt ongeveer vier uur. Om variatie en spanningsbogen te creëren, hanteert de componist verschillende strategieën. Passages met een uiterst complexe vorm (de lange vertellingen, discussies, duetten) wisselen er af met momenten van een grote formele klaarheid (de grote koorscènes in de tempel of de scène met de Blumenmädchen); momenten van actie wisselen er af met momenten van reflectie of commentaar. De Franse dirigent en componist Pierre Boulez omschreef 'Parsifal' daarom als een 'scenische passie', een synthese tussen passie en opera, tussen abstract imaginair en concreet theateraal toneel, tussen Bach en de Mozart van 'Die Zauberflöte'.

Ook met de techniek van de 'Leitmotive' weet Wagner de immense muzikale constructie van 'Parsifal' als een coherent geheel samen te houden. De 'Leitmotive' zijn veel meer dan signalen of 'verkeersborden'

Richard Wagner © Franz Hanfstängl

die naar bepaalde personages of voorwerpen verwijzen. Richard Strauss wees er reeds op dat Wagners thema's nooit letterlijk herhaald worden. De thema's maken deel uit van een formeel netwerk dat voortdurend in beweging is, waarin de motieven op steeds nieuwe manieren met elkaar verbonden en gecombineerd worden, zodat telkens nieuwe, onverwachte betekenissen ontstaan. 'Aan de ontwikkeling van de 'Leitmotive' laat zich een soort vervlechting van de tijd aflezen', zegt Boulez, 'een versmelting van het verleden met het heden.' Aanvankelijk stelt Wagner de 'Leitmotive' (laatste avondmaal, graal, lans, geloof, etc.) in een uiterst eenvoudige en bevattelijke gedaante voor; vaak duidelijk van elkaar gescheiden door lange stiltes. Melodie, harmonie en ritme lijken zo gekozen te zijn dat indrukwekkende, uiterst statische bouwstenen ontstaan. Maar dan komt alles in beweging. Wagner combineert zijn motieven, transformeert hen, haalt ze uiteen en stelt ze nieuw samen. "Dit als een 'voortdurend worden' begrepen materiaal is waarschijnlijk de persoonlijkste muzikale uitvinding van Wagner", zegt Boulez. "Het materiaal verzet zich duidelijk tegen fixering en weigert de muzikale gebeurtenissen te stabiliseren zo lang de ontwikkelings- en vernieuwingsmogelijkheden ervan nog niet zijn uitgeput."

Wagner schreef 'Parsifal' speciaal voor zijn nieuwe theater in Bayreuth, dat met de creatie van 'Der Ring des Nibelungen' in 1876 geopend was. Bij het componeren van 'Parsifal' had hij de specifieke akoestische eigenschappen van het houten auditorium in gedachten. De hele zaal functioneert als klankkast en het publiek wordt ondergedompeld in weelderige klanken. In Bayreuth wordt ook op die manier de tijd, als muziek, één met de ruimte. In vergelijking met het klankbeeld van 'De Ring' is dat van 'Parsifal' transparanter en eenvoudiger. Meer dan in andere partituren werkt Wagner hier met contrasten tussen pure klankkleuren en instrumentale verdubbelingen: nu eens herkent het publiek duidelijk het timbre van een solo-instrument (de hobo en de klarinet in de geïdealiseerde natuurschilderingen van de 'Karfreitagszauber' bijvoorbeeld), dan weer laat Wagner de timbres van verschillende instrumenten versmelten tot één imaginair klankkleur-continuüm. In de openingsmaten van het Vorspiel lijken we slechts één stem te horen. In werkelijkheid horen we een mengklank van klarinet, Engelse hoorn, fagot, violen en cello's met dempers.

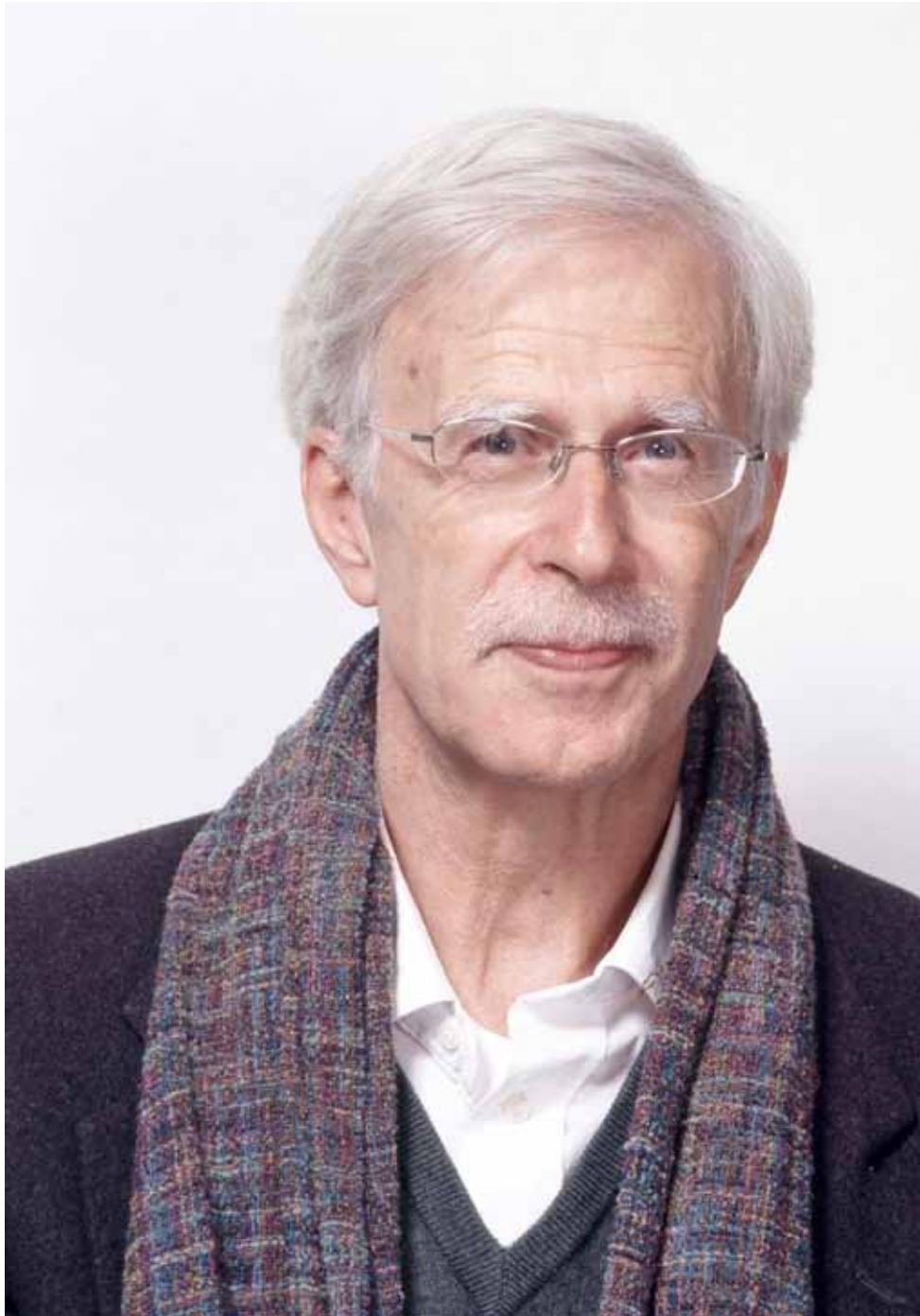
'Het muzikale gedeelte van 'Parsifal' is overal van een buitengewone schoonheid', schreef Claude Debussy. 'We horen daar orkestklanken die uniek zijn en onvermoed, edel en krachtig. Dit is een van de mooiste klankmonumenten die voor de onvergankelijke glorie van de muziek opgericht zijn geworden.' 'Parsifal' maakte een verpletterende indruk op de jonge Debussy, wiens 'Pelléas et Mélisande' nog helemaal doordrongen was van Wagner. 'In 'Parsifal' (...) probeerde Wagner de muziek minder dwang aan te doen; hier ademt ze vrijer', zei Debussy. 'Nergens bereikt de muziek van Wagner een zo heldere schoonheid als in het Vorspiel tot het derde bedrijf van 'Parsifal' of in de hele 'Karfreitagszauber'.' Terwijl in Duitsland

de muzikale vernieuwingen van Mahler, Strauss en Schönberg vooral vanuit de bijna expressionistische chromatiek van Wagners 'Tristan und Isolde' zouden vertrekken, was het in Frankrijk vooral 'Parsifal' die met zijn welhaast impressionistische orkestklank tal van componisten diepgaand beïnvloedde.

Ook Debussy's belangrijkste muzikale erfgenaam **Olivier Messiaen** wees aan het eind van de 20ste eeuw nog op de invloed die 'Parsifal' had op zijn grote opera 'Saint François d'Assise'. (Ook hij structureerde zijn lange opera met leidmotieven en verbond spiritualiteit met de zinnelijkheid van een kleurrijke orkestklank.) Net als bij de late Wagner was 'tijd' voor de diepgelovige Messiaen een centraal begrip van zijn esthetiek. Hij trachtte de mystieke ervaring van de 'tijdloosheid' en de eeuwigheid zijn hele leven lang in klank om te zetten. In zijn voorlaatste orkestwerk 'Un sourire' uit 1989 worden de lange melodische lijnen gekenmerkt door een zwevende ritmiek die aan de middeleeuwse gregoriaanse muziek herinnert. Deze statische, koraalachtige refreinen, waarin Messiaen de tijd tot stilstand wil brengen, laat hij als in een rondovorm afwisselen met het gezang van de Zuid-Afrikaanse Witbrauwlawaimaker (*Cossypha heuglinis*). Zijn hele leven lang nam Messiaen als ornitoloog overal ter wereld met een bandopnemer het gezang van vogels op, transcribeerde het met enorme precisie in een schriftje en verwerkte het in vrijwel al zijn instrumentale partituren. In het gezang van de vogels hoorde Messiaen een permanente lofzang op God. De complexe ritmes ervan dagen het traditionele menselijke tijdsgevoel uit en doorbreken het.

Messiaen schreef 'Un sourire' voor de herdenking van de tweehonderdste verjaardag van de dood van Wolfgang Amadeus Mozart, een componist die hij mateloos bewonderde. Tijdens zijn beroemde lessen aan het conservatorium van Parijs analyseerde Messiaen alle(!) pianoconcerto's van Mozart met zijn leerlingen. In zijn 'Traité de rythme' wijdde hij een hoofdstuk aan 'Mozart et l'accentuation'. Hij gaf het orkeststuk de titel 'Un sourire', omdat hij vond dat 'Mozart altijd had geglimlacht, ondanks de pijn, de zorgen, de honger, de kou, het onbegrip en de naderende dood'.

Jonathan Harvey schreef zijn 'Bird Concerto with Pianosong' uit 2001 dan weer als een hommage aan Olivier Messiaen. Ook in dit werk speelt vogelgezing een centrale rol. De Britse componist zei dat de Indigovink, de Tuintroepiaal en de Goudkruingors slechts een paar van de veertig kleurrijke Californische vogels zijn wier gezangen en kreten een inspiratiebron voor het werk vormden, toen hij er in het 'stralende licht' van Californië aan begon te componeren. Tien jaar na de dood van Messiaen kon Harvey, die op uitnodiging van Pierre Boulez jarenlang werkzaam was in de studio's van het Parijse IRCAM, gebruik maken van elektroakoestische middelen die de componist van de 'Catalogue d'Oiseaux' nooit had

Jonathan Harvey © Maurice Foxall

gekend. Het 'Bird Concerto with Pianosong' opent met echt vogelgezang. De componist laat de solist van dit onconventionele pianoconcerto niet enkel piano spelen maar ook opgenomen vogelgezang genereren via een sampler/synthesizer die boven het klavier gemonteerd is (op de plaats waar normaal gezien de partituur staat). Onder de piano wordt ook een extra pedaal voor de synthesizer voorzien, die de pianist met de linker-voet kan bespelen. Ondanks de gedetailleerde aanwijzingen voor de live electronics in de partituur, is het klinkende resultaat van het concerto een en al exuberante zeggingskracht. Harvey ging op zoek naar nieuwe manieren om het gezang en de kreten van de Californische vogels zodanig in zijn muziek te integreren en te transformeren dat een betoverende dialoog tussen kunst en natuur ontstaat. Hij zei zelf dat 'echt' vogelgezang hier uitgerekt wordt tot menselijke proporties – wat volgens hem resulteert in 'reusachtige vogels' - zodat "het contact tussen twee werelden wordt gelegd".

Het was Jonathan Harvey zelf die voorstelde om in dit concertprogramma van de Filharmonie zijn muziek, waarvan hij ooit zei dat ze de concertzaal overspoelt met de kracht van de natuur, te koppelen aan die van Messiaen en Wagner. Harvey bewonderde Wagner mateloos en deelde met hem zijn interesse in het boeddhisme. Het visioen van verlossing en onthechting in Harvey's opera 'Wagner Dream' (over de laatste dagen van het leven van Wagner) vertoont parallellen met de spirituele dimensie van Parsifal. De musicoloog Arnold Whittall omschreef het 'Bird Concerto with Pianosong' overigens als een 'half uur durende vlucht doorheen tijd en ruimte'.

Jan Vandenhouwe

EDO DE WAART

Edo de Waart is chef-dirigent van de Filharmonie (Royal Flemish Philharmonic). Daarnaast is hij muzikdirecteur van het Milwaukee Symphony Orchestra, eredirigent van het Radio Filharmonisch Orkest (Hilversum) en vast verbonden aan het Saint Paul Chamber Orchestra. Edo de Waart studeerde hobo, piano en orkestdirectie in Amsterdam en werd na zijn studies aangesteld als eerste hobo solo van het Concertgebouworkest. Twee jaar later, op 23-jarige leeftijd, won hij de Dimitri Mitropoulos Conducting Competition in New York, waarop hij aangesteld werd als assistent van Leonard Bernstein aan de New York Philharmonic. Bij zijn terugkeer naar Nederland werd hij assistent van Bernard Haitink aan het Concertgebouworkest. In 1967 werd hij door het Rotterdams Philharmonisch Orkest aangesteld als vaste gastdirigent en zes jaar later als chef-dirigent en muzikdirecteur. Nadien werd hij chef-dirigent van het Radio Filharmonisch Orkest en muzikdirecteur van het San Francisco Symphony en Minnesota Orchestra, chef-dirigent van het Sydney Symphony Orchestra en chef-dirigent van de Nederlandse Opera. Hij is de voormalige chef-dirigent van het Hong Kong Philharmonic Orchestra. Edo de Waart stond als gastdirigent voor diverse toporkesten, waaronder de Berliner Philharmoniker, de New York Philharmonic, het Los Angeles Symphony Orchestra, de Royal Stockholm Philharmonic, het Orchestre de la Suisse Romande en het NHK Symphony Orchestra (Japan). Als operadirigent werkte hij in de belangrijkste operahuizen ter wereld: de Metropolitan Opera, Opéra de Bastille, Covent Garden, de Nederlandse Opera, Nīkikai Opera, de Opera van Genève en de Santa Fe Opera. Edo de Waarts uitgebreide cd-catalogus omvat opnames voor Philips, Virgin, EMI, Telarc en RCA. Met het Radio Filharmonisch Orkest maakte hij opnames van het volledige orkestwerk van Rachmaninov en orkestwerk van Wagner voor het label Octavia/Exton. Met de Filharmonie neemt hij het grote orkestrepertoire op.

RALPH VAN RAAT

Pianist en musicoloog Ralph van Raat (*1978) studeerde piano aan het Conservatorium van Amsterdam bij Ton Hartsuiker en Willem Brons en muziekwetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Hij vervolmaakte zich verder bij Claude Helffer in Parijs, Ursula Oppens in Chicago, Liisa Pohjola in Finland en bij Pierre-Laurent Aimard aan de Musikhochschule Köln. Van Raat behaalde prijzen bij diverse concours, zoals de Tweede Prijs en de Donemus-Prijs van het Prinses Christina Concours (1995), de Stipendiumprijs Darmstadt tijdens de Internationale Ferienkurse für Neue Musik te Darmstadt (1998), de Eerste Prijs bij het Internationale Gaudeamus Vertolkers Concours (1999); de Philip Morris Kunstprijs (2003); de Elisabeth Everts Prijs (2005); de internationale Borletti-Buitoni Fellowship (2005); de VSCD Klassieke Muziekprijs (2005) en de Fortis Mees Pierson Award van het Concertgebouw Amsterdam (2006). In 2008/09 werd Van Raat uitgenodigd voor een eigen concertserie door en in het Concertgebouw Amsterdam. Als solist speelde Van Raat met ensembles en orkesten zoals het Nieuw Ensemble (olv. Jurjen Hempel), Tanglewood Festival of Contemporary Music Ensemble (olv. Ludovic Morlot), het Radio Symfonie Orkest van Frankfurt (olv. Lucas Vis), het Nederlands Radio Symfonie Orkest (olv. Etienne Siebens), London Sinfonietta (olv. David Porcelijn), het Nationaal Jeugd Orkest (olv. Reinbert de Leeuw), het Brabants Orkest (olv. Reinbert de Leeuw), het Nizhny Novgorod Philharmonisch Orkest (olv. Aleksander Skulsky), het Radio Kamer Orkest (olv. Peter Eötvös en Marc Soustrot), het Radio Filharmonisch Orkest (olv. Roman Kofman), het BBC Symphony Orchestra (olv. David Robertson), het Residentie Orkest (olv. Etienne Siebens), het Aarhus Symphony Orchestra (olv. Michel Tabachnik) en het Rotterdams Philharmonisch Orkest (olv. Valery Gergiev). Hij trad als solist op tijdens belangrijke festivals zoals het symfonische openingsconcert van het Gergiev Festival, de BBC Proms, het Holland Festival, het Time of Music festival in Viitasaari, Finland en het zomerfestival van Tanglewood (USA). Ralph Van Raat heeft sinds december 2006 een exclusief platencontract bij Naxos. Op dit label verschenen Van Raats opnamen van de complete pianowerken van John Adams, Frederic Rzewski's 'The People United Will Never Be Defeated' en de complete pianowerken van John Tavener. Ralph Van Raat is verbonden aan zowel het Utrechts Conservatorium als het Conservatorium van Amsterdam als docent hedendaagse pianomuziek. Hij geeft daarnaast regelmatig masterclasses, lezingen en workshops zoals aan de conservatoria van Tirana, Nizhny Novgorod, Kiev, de Ligeti Academy van het ASKO/Schönberg Ensemble, en diverse stichtingen en universiteiten.
www.ralphvanraat.com

DEFILHARMONIE

Als stilistisch flexibel symfonieorkest bezit deFilharmonie (Royal Flemish Philharmonic) een artistieke souplesse die toelaat om meerdere stijlen op een historisch verantwoorde wijze te vertolken. De Nederlandse dirigent Edo de Waart, die voorheen aan het hoofd stond van het Radio Filharmonisch Orkest, het San Francisco Symphony en het Hong Kong Philharmonic Orchestra, staat als chef-dirigent in voor het grote orkestrepertoire. Met zijn ruime orkestervaring draagt hij bij tot de vorming van het unieke karakter van deFilharmonie. Hij werkt daarvoor nauw samen met hoofddirigent Philippe Herreweghe, die zich vanuit zijn specifieke achtergrond toespitst op de (pre)romantische muziek. Martyn Brabbins is eerste gastdirigent. Dankzij eigen concertreeksen in grote zalen bekleedt deFilharmonie een unieke positie in Vlaanderen. In het buitenland werd deFilharmonie uitgenodigd door de belangrijkste huizen, waaronder de Musikverein en het Konzerthaus in Wenen, het Festspielhaus in Salzburg, het Amsterdamse Concertgebouw, de Suntory Hall en de Bunka Kaikan Hall in Tokio en het National Grand Theatre van Peking. Internationale concertreizen door diverse Europese landen en Japan vormen een constante in de kalender. Naast haar reguliere concerten werkte deFilharmonie opMaat uit, een geheel van educatieve en sociale projecten, waarmee het orkest kinderen, jongeren en mensen met verschillende achtergronden doorheen de symfonische klankenwereld gidst. Samen met uitgeverij Lannoo ontwikkelt het orkest een reeks luisterboekjes voor kinderen. Verschillende cd's van het orkest werden bekroond door de vakpers, zoals de recente opnames van Beethoven, Mendelssohn, Schubert en Stravinski met hoofddirigent Philippe Herreweghe (PentaTone). Eveneens verschenen opnames met muziek van Sjostakovitsj onder leiding van Jaap van Zweden (Naïve), en van Mortelmans en Vieuxtemps onder leiding van Martyn Brabbins (Hyperion). Het orkest maakt ook opnames voor zijn eigen label, waarin het focust op het grote orkestrepertoire, Belgische muziek en hedendaags klassiek.

www.defilharmonie.be

DEFILHARMONIE

muzikale leiding

Edo de Waart

concertmeester

Lisanne Soeterbroek

1ste viool

Eric Baeten
Peter Manouilov
Eva Zylka
Nana Hiraide
Yuko Kimura
Claire Lechien
Sihong Liang
Mara Mikelsone
Miel Pieters
Christophe Pochet
Natalia Tessak
Guido Van Dooren
Bart Lemmens
Vania Batchvarova
Noémie Tiercet

2de viool

Miki Tsunoda
Tamas Sandor
Frederic Van Hille
Xu Han
Liesbeth Kindt
Ilse Pasmans
David Perry
Lydia Seymourtier
Marjolijn Van der Jeught
Maartje Van Eggelen
Geraldine De Baets
Rousalina Arnaudova
Cristina Scripcariu
Laie Lee

altviool

Sander Geerts
Ayako Ochi
Ingrid Ceuppens
Wieslaw Chorosinski
Marija Krumes
Krzysztof Kubala
Bart Vanistendael
Lisbeth Lannie
Neil Leiter
Hélène Koerver
Romain Montfort
Alexander Pavtchinskii

cello

Raphael Bell
Marc Vossen
Dieter Schützhoff
Birgit Barrea
Diego Liberati
Maria Mudrova
Mathieu Jocqué
Claire Bleumer
Esther Torrenga
Anne Meike Burgel

contrabas

Ioan Baranga
Christian Vander Borgh
Jaroslav Mroz
Tadeusz Bohuszewicz
Julita Fasseva
Jeremiusz Trzaska
Yanou Pauwels
Tom Fiorini

fluit

Aldo Baerten
Edith Van Dyck
Charlène Deschamps
Peter Verhoyen

hobo

Piet Van Bockstal
Eric Speller
Sébastien Vanlerberghe
Dimitri Mestdag

klarinet

Nele Delafonteyne
Ria Moortgat
Tomonori Takeda
Massimo Ricci

fagot

Oliver Engels
Graziano Moretto
Bruno Verrept
Tobias Knobloch

hoorn

Michaela Buzkova
Eliz Erkalp
Koen Cools
Zachary Cramer
Morris Powell

trompet

Alain De Rudder
Luc Van Gorp
Steven Verhaert
Rudy Moercant

trombone

Bart Van Nieuwenhuyze
Roel Avonds
Maarten Lowel

tuba

Bernd Van Echelpoel

pauken

Pieterjan Vranckx

percussie

Jaume-Blai Santonja Espinos
Manuel Martinez Navarro
Tom Raes

harp

Samia Bousbaïne
Miriam Overlach

accordeon

Ludo Mariën

LEESZAAL KUNSTCAMPUS

UW PLEK VAN VERDIEPING EN EXPLORATIE IN DESINGEL

Nog snel even wat extra informatie opdoen over een concert dat u die avond bijwoont? Of gewoon rustig een uurtje of meer de tijd nemen om u te verdiepen in uw geliefde choreograaf of regisseur? Het kan allemaal in onze Leeszaal kunstcampus.

Hier vindt u achtergrondinformatie bij onze voorstellingen, concerten en tentoonstellingen. Maar ook algemene naslagwerken, tijdschriften en een enorme waaier aan boeken over theater, dans, muziek en architectuur. Op vier avonden blijven we open tot 20 uur, zodat u zich vooraleer naar een voorstelling te gaan nog even kan verdiepen in het concert of theaterstuk dat u gaat bijwonen.

Voor zowel muziek, drama, dans als

architectuur wil de leeszaal een stimulerende kennisomgeving zijn, een informatie- en documentatiecentrum, waar zowel de (pre)professioneel als de liefhebber zijn gading vindt. Een plek van studie en onderwijs, onderzoek en ontmoeting, creatieve zelfontplooiing en rustige contemplatie. Basis voor de collectie is de bibliotheek van het Koninklijk Conservatorium, een verzameling van internationaal belang die zo'n 600.000 publicaties omvat.

Een samenwerking van deSingel internationale kunstcampus, Koninklijk Conservatorium Antwerpen, Vlaams Architectuurinstituut

OPENINGSUREN

MA > DI 10 > 16 UUR

WO > VR 10 > 20 UUR

ZA 14 > 20 UUR

ZO 14 > 18 UUR

GRATIS

architectuur theater dans muziek

WWW.DESINGEL.BE

T +32 (0)3 248 28 28
DESGUINLEI 25 / B-2018 ANTWERPEN

WORD **FAN** VAN DESINGEL OP **FACEBOOK**

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van

FAC STAD ANTWERPEN

Haven van
Antwerpen

Klerf

BRA

dS

DE GROENE
AMSTERDAMMER

Knack

CANVAS

hoofdsponsor

mediasponsors